

Türkiye’de Kafes Kangalı algısı nasıl doğdu?

Gerçeğinin yerini nasıl aldı?

İlker Ünlü @ Mart 2020

Türkiye’de 1996 yılından itibaren internetin evlerde yaygın olarak kullanılmaya başlamasının ardından yerel olan pek çok değer ulusal hatta uluslararası beğeniye sunulma imkanı buldu. Aynı dönem Türk toplumunda köpeklerin kentli orta sınıfın hayatlarına *ev hayvanı* olarak davet edilmeye başlandıkları yıllara da denk gelmektedir. Bir anda Rusya ve özellikle Doğu Avrupa ülkelerinden bavullarla İstanbul, Eminönü’ndeki evcil hayvan mağazalarına getirilen cins cins köpeklerin yüksek sayıda alıcı bulmaya başladı. Hangi ırkın nasıl bakılabileceği hakkında bilgisi olmayan pek çoğumuz eve Danualarla, St Bernardlarla döndük.

Köpeğe görev köpeği olmasından çok belirli bir ırka mensup ev arkadaşı olarak bakmaya başladıkça dikkatimizi kendi yerel ırklarımıza çevirdik. 2000’li yılların başlarında İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerimizde evcil hayvan fuarları düzenlenmeye başlandı. Böylelikle Türk Çoban Köpeklerimizin köy sınırlarını aşip sadece yurtdışında değil aynı zamanda yurtiçinde de daha yaygın bir görücüye sunulma imkanı doğdu.

Hepimiz çok gururluyduk çünkü *ecnebi* ırklarının yanında kendi çoban köpeklerimizin gururla sergilendiği stantlar medyada büyük ilgi görüyor, TV kanalları muhakkak bu köpekleri haberlerde ya da sabah programlarında paylaşıyordu. Hemen hepsinin başlıkları ya da ilgi odağı bu köpeklerin ne kadar *büyük* oldukları üzerineydi. *Böylece bir efsane doğmuş oldu.*

Kangal Malaklı çıktı!

O yıllarda boz karabaş köpek popülasyonu içinde hangilerinin Kangal Köpeği olduğuna dair *tek bilgi en iri olanlarının* olduğuydu. **Malaklı**’nın varlığı belirgin bir şekilde tanımlanmamış sıklıkla boz karabaş olanları Kangal olarak *lanse* ediliyordu. Bu şekilde evcil hayvan fuarları bu köpeklerin Kangal olduğu söylenen popülasyonla kırmalarından oluşan bir grup seyirlik köpeklerle dolmaya başladı.

O yıllarda Haymana’da kafeslerde büyük miktarlarda bu tip köpek üretilip satan Onur Kanlı fuarlarda köpeklerini sergileme konusunda başı çekenlerdendi. Gene başlarda fuarlara getirdiği

her köpeği **Kangal Köpeği** olarak tanıtır köylerdeki köpeklerden çok daha farklı bir algının oluşması konusunda kanımca en büyük rolü üstlenmiştir.

O yıllarda Onur Kanlı'nın Kangal Köpeği olarak tanıttığı Herkül, Zorba ve Robin'i.

2000'li yılların ortalarında **Aksaray Çoban Köpeği/ Türk Mastifi** ve sonunda **Aksaray Malaklısı** olarak kendi ırk sınıflandırmasına ulaşacak köpekler iyice kendilerini belli edinceye kadar göz göre göre bu iki farklı tip arasında melezlemeler başka üreticiler tarafından da devam ettirildi.

Bunun popülasyonların varlığına nasıl bir tehdit olduğu dikkat çekildiğinde bu köpeklerin gerçek Kangal olduğu bu tipin destekçileri tarafından bir ağızdan reddedildi. Söylenenlere *vatan haini* gözüyle bakıldı.

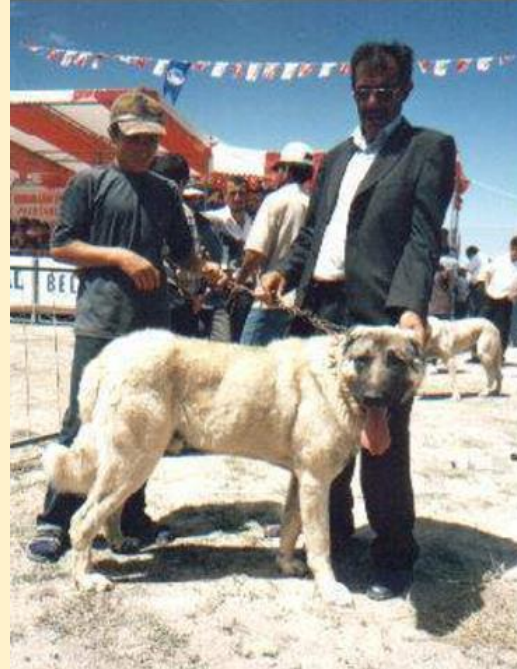
KIF Aksaray Malaklısı ölçümleri

2012'ye gelindiğinde *KIF Aksaray Malaklısı ölçümleri* için Aksaray ve çevresini ziyaret ettiğimizde Malaklı köpekleriyle ünlü *Cüçükçü Tahir Emmi* ile video kaydını yaptığımız kısa söyleşide yıllar boyunca köpeklerin buralardan gidip Haymana'da Kangal diye satıldığını söylemişti.

Ancak olan oldu. 2000'li yılların başında hiç birimiz popülasyon analizi nasıl yapılacağını bilmediğimizden çobanın elinde çalışan köpekler, kafeslerde cımbızla seçilen ve göz göre göre yapılan melezlemelerle yaratılan köpeklerle yarışabilecek durumda değillerdi. Aynı yıllarda *Akın Tülübaş* daha sonra Boz Çoban diye tanıtacağı köpeği Boz'u da Kangal diye tanıtıyordu.

Kangal Çoban Köpeği Festivali

2000 yılında başlayan ve sadece bir kaç yıl devam ettirebilen Kangal Çoban Köpeği Festivali sırasında bu fark belirgin bir şekilde göz önüne çıkmaya başlamıştı. Kangal ve köylerinden getirilen köpekler ile şehirlerden kafeslerde yetiştirilerek getirilen bu iki tip dikkat çekici bir şekilde birbirinden farklıydı. Büyüklükleri nedeniyle festivalde unvan almaya başladıklarına bölgenin gerçek sürü köpekleri sahipleri buna itiraz etmeye başladılar.

Festivalin devamı için ilerki senelerde sürü ve bekçi köpeği olarak iki grupla gerçek Kangal Köpeği sahiplerinin duyduğu rahatsızlık yatıştırılmaya çalışılsa da bu uzun vadede ise yaramadı.

Birinci nedeni köpeklerin bir statü sembolüne dönüştüğü bu yıllarda bir

çoban olarak değil ancak bu şanlı köpeklere meraklı biri olarak kapısına köpek alacaklar dikkatlerini bu yeni tipe çevirdiler. İkincisi o yıllarda kimse bu iki tipin iki ayrı ırk ya da popülasyon olduğunu söyleyecek bilgi ya da cesarete sahip olmamasıydı. Herkesin hayranlıkla seyrettiği bu *masa kadar* köpekler o kadar milli duygularımızı okşuyordu ki Kangal olamayacaklarını söylemek fazla ileri gitmekte.

Doğan Kartay o yıllarda, Onur Kanlı'yla henüz kanlı bıçaklı olmadan evvel Haymana'da yetiştirip yaygınlaştırılmasında ön ayak oldukları tipi Sivas'taki gerçek çoban köpekleri ile karşılaştığında ‘*bu köpekler (küçüklüklerine işaret ederken) bizim köpeklerin altından fener alayı gibi geçer*’” diyordu.

Bu, bir anda elit bir statü kazanan bu yeni tip yetiştiricilerin alçak gönüllü gerçek sürü köpeklerine tepeden bakarak onları itibarsızlaştırmaya başladıkları yıllardı. Halk da gönüllü bir şekilde zokayı yuttu.

Unutulmaması gereken bir diğer konu da artık internette açık açık reklamı yapılan, tartışılan köpek dövüşleri aynı zamanda bu tip iri köpeklerin çok daha geniş bir kitleye takip edilmesine imkan tanınmasıydı. Sürü köpeklerinden genellikle çok daha iri ve dikkat çekici bir fiziğe sahip bu köpekler doğal olarak göz dolduruyordu. Böylece at izi it izine karıştı.

20 yıl sonra geriye dönüp baktığımızda gördüğümüz manzara köpek dünyasında dünyanın hemen her yerinde çeşitli derecelerde gerçekleşti aslında. Büyük köpeklerin daha büyük; küçüklerin daha küçük; uzun tüylülerin daha uzun tüylü; basık burunluların daha basık burunlu üretildiği bu safkan ırk yetiştiriciliği sürecinde tüm bunlar kaçınılmaz süreçler. Popüler olanın *markalaşarak* kazandırdığı bir dünyada tüm sürece şaşırılmamak lazım. Bizdeki versiyonunu hepsinden ayrı yaftalandırmak doğru olmaz.

Ancak Őunu anlamalıyız ki daha iri köpeğin, kafes telleri arasından birbirine hırlayan köpeklerin, en çok ŐakŐak alan köpeğin yetiŐtirme programı, doğru okunmazsa popülasyonlara hayır getirmediği açık. Bu anlayıŐın diğer ulusal sürü k peklerimize de yansıdağını görmemek de hata olur. AkbaŐ için de benzer bir yaklaŐımı deneyenler çıkmıyor değil. Bir köpeğe hayran olunca onu olduğu gibi korumak yerine kendi bildiğine ya da kendi çıkarlarına hizmet edene dönüŐtürmek ırk koruma çabası değildir.

Türkiye'de ırk statüsüne çıkarılacak her sürü köpeği bu tehlikeyle karŐı karŐıyadır. Kuzeydoğu Anadolu  oban Köpeği (Kars Köpeği) popular oldukça alıcı bulmak için kafeslerde en iri Kafkas  obanlarıyla melezlendiğini göreceksiniz. Eğer Őimdiden baŐlanmadıysa.

Kurallarını yeni yeni öğrenmeye çalıŐtıęımız 20 yıllık bir köpek yetiŐtiricilik geçmiŐimize uzaktan bakıp olumlu ve olumsuz adımları doğru okuyabilmemiz bunlardan ders çıkarmamız gerekiyor.

